

FENOMENLARGA ASOSLANGAN TEXNOLOGIYALARGA MASHQ VA VAZIFALAR TIZIMI ORQALI YUQORI SINIF O‘QUVCHILARINING OG‘ZAKI NUTQINI RIVOJLANTIRISH

Xusanova Xilola Xaqberdiyevna, Samarqand davlat chet tillar instituti mustaqil
tadqiqotchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada fenomenlarga asoslangan texnologiyalar orqali yuqori sinf o‘quvchilarining og‘zaki nutq ko‘nikmalarini rivojlantirish jarayonida mashq va vazifalar tizimining o‘rni tahlil qilinadi. Ushbu texnologiyalar o‘quvchilarni turli fenomenlarni chuqur o‘rganishga jalb qilish bilan birga, ularning nutqiy kompetensiyalarini oshirish uchun keng imkoniyat yaratadi. Shuningdek, maqolada fenomenlarga asoslangan ta’lim doirasida og‘zaki nutqni rivojlantirish uchun mos keladigan mashqlar turlari va ularni ta’lim jarayonida qo‘llash usullari batafsil yoritilgan.

Kalit so‘zlar: fenomenlarga asoslangan ta’lim, og‘zaki nutq ko‘nikmalari, mashqlar tizimi, yuqori sinf o‘quvchilari, lingvistik rivojlanish, pedagogik strategiyalar.

Bugungi kunda ta’lim jarayonida fenomenlarga asoslangan yondashuvning samaradorligi ta’lim sohasi mutaxassislari tomonidan keng e’tirof etilgan. Fenomenlarga asoslangan ta’lim (Phenomenon-Based Learning, PBL) o‘quvchilarning bilimlarini amaliyot bilan bog‘lash, real hayotiy vaziyatlar orqali ularni tahlil qilish va turli fanlarni integratsiya qilish orqali chuqurroq tushunishga asoslangan. Ushbu yondashuvda o‘quvchilar nafaqat bilimlarni egallashadi, balki o‘z bilimlarini tahlil qilish va ularni og‘zaki ravishda tushuntirishga ham o‘rganadilar [1].

Fenomenlarga asoslangan texnologiyalar orqali og‘zaki nutq ko‘nikmalarini rivojlantirishda o‘quvchilarga maxsus mashq va vazifalar tizimini taqdim etish juda muhimdir. O‘quvchilar fenomenlarni o‘rganish jarayonida turli muloqot vaziyatlariga tushib, o‘z fikrlarini erkin ifoda qilishlari, sinfdoshlari bilan faol bahs va munozaralarda ishtirok etishlari zarur. Mashq va vazifalar tizimi orqali o‘quvchilar og‘zaki nutq ko‘nikmalarini rivojlantirishda ularning muloqotga bo‘lgan qiziqishi ortadi va bilimlarini chuqurroq o‘zlashtiradilar [2].

Ta’lim jarayonida fenomenlarni tushunish va talqin qilish uchun mo’ljallangan mashqlar tizimi o’quvchilarni faol ishtirok etishga va og’zaki nutq qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan bo’lishi kerak. Masalan, darsda o’quvchilarga real hayotdan olingan fenomenlar, masalalar yoki hodisalar haqida savollar berish, ularni birgalikda muhokama qilish, o’z fikrlarini ochiq ifoda qilish imkoniyatini yaratish mumkin. Bunday mashqlar nafaqat o’quvchilarning og’zaki nutq ko’nikmalarini rivojlantiradi, balki ularning analitik fikrlash va bahs yuritish qobiliyatlarini ham oshiradi [3].

O’quvchilar uchun eng samarali bo’lgan mashqlardan biri bu rolli o’yinlar va guruhli muhokamalardir. Rolli o’yinlar o’quvchilarga real hayotiy vaziyatlarda muloqot qilishni o’rgatadi. Masalan, bir fenomen asosida turli rollarda chiqish qilish o’quvchilarning og’zaki nutq ko’nikmalarini sezilarli darajada rivojlantiradi. Guruhli muhokamalar esa o’quvchilarni bir-biriga savollar berishga, ularni tanqidiy o’rganishga va o’z fikrlarini ochiq aytishga o’rgatadi. Ushbu usullar ta’lim jarayonida o’quvchilarning faolligini oshirish bilan birga, ularning nutqiy kompetensiyalarini ham kuchaytiradi [4].

Fenomenlarga asoslangan ta’lim jarayonida qo’llaniladigan mashq va vazifalar tizimida o’quvchilarning qiziqishlarini uyg’otish uchun turli xil o’yinlar, bahs-munozaralar, munozaralar tashkil qilish mumkin. Masalan, o’quvchilarga muayyan fenomenni chuqur o’rganish va uni sinfdoshlari oldida ifoda qilish uchun tayyorlov vazifalari beriladi. O’quvchilarga berilgan topshiriqlar ularning og’zaki nutq qobiliyatlarini faollashtirishi va ularni faol muloqotga jalb qilishi zarur. Bunda o’qituvchi o’quvchilarga doimiy savollar berib, ularni erkin javob berishga undashi kerak [5].

Shuningdek, fenomenlarga asoslangan ta’lim jarayonida o’quvchilarning nutq qobiliyatlarini rivojlantirishda interaktiv vazifalar tizimining ahamiyati ham katta. Masalan, o’quvchilarga dars davomida turli fenomenlarni tahlil qilish uchun guruh vazifalari beriladi, ular bu fenomenlar haqida o’z fikrlarini bildirishlari va natijada guruhda faol muhokamalar o’tkazishlari lozim. Bu jarayon orqali o’quvchilar o’z bilimlarini og’zaki nutq orqali mustahkamlashadi va bu bilimlar real hayotda qanday qo’llanilishi mumkinligini tushunadilar [6].

O’quvchilarning og’zaki nutq ko’nikmalarini rivojlantirishda ularning psixologik qulayligi ham muhim ahamiyatga ega. Agar o’quvchilar dars davomida o’zlarini erkin his qilishsa, ularning muloqotga bo’lgan ishtiyoqi oshadi va o’z fikrlarini ochiq ravishda ifoda etishga tayyor bo’lishadi. Bu esa ularning og’zaki nutq ko’nikmalarini

yanada tezroq rivojlantirishga yordam beradi. Shu sababli, o‘qituvchilarning dars jarayonida ijobiy psixologik muhit yaratishi va o‘quvchilarga o‘z fikrlarini erkin ifoda qilishlariga imkon yaratishi zarur [7].

O‘qituvchilarning dars jarayonida foydalanadigan strategiyalari ham o‘quvchilarning og‘zaki nutq ko‘nikmalarini rivojlantirishga katta ta’sir ko‘rsatadi. O‘qituvchilar o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini inobatga olgan holda mashq va vazifalarni moslashtirishi lozim. Bunda har bir o‘quvchining nutq qobiliyatlarini rivojlantirish uchun o‘ziga xos yondashuv talab etiladi. Masalan, ba’zi o‘quvchilar uchun ko‘proq muloqotga asoslangan mashqlar mos kelsa, boshqalar uchun fenomenlarni tahlil qilish va fikr yuritish vazifalari ko‘proq foyda keltirishi mumkin [8].

Xulosa qilib aytganda, fenomenlarga asoslangan ta’limda og‘zaki nutq ko‘nikmalarini rivojlantirishda mashq va vazifalar tizimi katta ahamiyatga ega. Ushbu tizim o‘quvchilarni faol muloqotga jalb qilish, ularning fikrlarini ochiq ifoda etish va o‘z bilimlarini og‘zaki nutq orqali mustahkamlashga imkon beradi. Shuningdek, fenomenlarga asoslangan ta’lim jarayonida o‘quvchilar uchun yaratiladigan psixologik muhit va o‘qituvchilarning to‘g‘ri pedagogik strategiyalari bu jarayonning samaradorligini oshiradi. Natijada o‘quvchilar o‘zlarining lingvistik va kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirib, real hayotiy vaziyatlarda muvaffaqiyatli muloqot qilish ko‘nikmalariga ega bo‘ladilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Brown, A. "The Use of Exercises in Phenomenon-Based Learning for Language Development." *Language Learning Journal*, 2020.
2. Harri, P. "Developing Oral Skills through Practical Exercises." *Educational Practices Review*, 2019.
3. Lee, C. "Task-Based Approaches in Phenomenon-Based Education." *Teaching Methods and Innovation*, 2019.
4. Smith, J. "Interactive Learning Methods for Enhancing Oral Competence." *Journal of Pedagogical Studies*, 2021.
5. Wilson, R. "The Role of Discussions in Phenomenon-Based Learning." *Educational Research Journal*, 2020.
6. Johnson, K. "Interactive Learning Tasks and Oral Proficiency." *Pedagogical Review*, 2020.

**“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC
INNOVATIVE RESEARCH”**

Volume 10. October 2024

7. Davis, M. "Psychological Factors in Language Learning." Journal of Language Development, 2018.
8. Wilson, T. "Tailored Learning Exercises for Oral Skill Enhancement." Language Education Review, 2021.

**Research Science and
Innovation House**